

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksista
neuvoston päätöksiä (ensivaiheen talouskumppanuus-
sopimukset, EPA)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle seuraavat Euroopan yhteisöjen komission tekemät ehdotukset:

– Komission 18.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden väliaikaisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

– Komission 18.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden väliaikaisen talouskumppanuussopimuksen tekemisestä

– Komission 30.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

– Komission 30.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden talouskumppanuus-

sopimuksen puitteet muodostavan sopimuksen tekemisestä

– Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan väliaikaisen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

– Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan väliaikaisen sopimuksen tekemisestä

– Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja Tyynenmeren valtioiden väliaikaisen kumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

– Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja Tyynenmeren valtioiden väliaikaisen kumppanuussopimuksen tekemisestä

Helsingissä 29 päivänä tammikuuta 2009

Ulkoasiainministeri *Alexander Stubb*

Lähetystöneuvos Harri Sallinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

MUISTIO

**VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSISTA
NEUVOSTON PÄÄTÖKSIKSI (SADC:N, EAC:N, ESA:N JA TYYNENMEREN
ENSIVAIHEEN TALOUKUMPPANUUSSOPIMUKSET, EPA)****1 Tausta**

Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden (jäljempänä AKT-maat) sekä Euroopan yhteisön (EY) ja sen jäsenvaltioiden välillä kesäkuussa 2000 allekirjoitettu kumppanuussopimus, nk. Cotonoun sopimus, tuli voimaan huhtikuussa 2003. Cotonoun sopimus on Euroopan Unionin (EU) ja AKT-maiden välisten suhteiden perusta. Sen päämääränä on EU:n ja AKT-maiden yhteistyön kehittäminen AKT-maiden kestävästä kehityksestä ja joustavan ja asteittaisen maailmantalouteen integroitumisen edistämiseksi sekä köyhyyden vähentämiseksi.

Cotonoun sopimuksessa sovittiin AKT-maita hyödyttävistä erityisistä kauppajärjestelyistä. Koska järjestelyt antoivat erityiskohdelun AKT-maille, niille tarvittiin Maailman kauppajärjestön (WTO) poikkeuslupa. Poikkeuslupa saatiin vuoden 2007 loppuun saakka, johon mennessä EU:n ja AKT-maista muodostuvien alueiden tuli neuvotella WTO-yhteensopivat talouskumppanuussopimukset (Economic Partnership Agreements, jäljempänä EPA-sopimukset). Suurin osa AKT-maasta on WTO:n jäseniä. WTO-jäsenyyttä hakeneita AKT-maita ovat mm. Bahama, Komorit, Päiväntasaajan Guinea, Etiopia, Liberia, São Tomé ja Príncipe. Vähiten kehittyneistä AKT-maista WTO-järjestelmän ulkopuolella ovat toistaiseksi Eritrea, Kiribati, Somalia, Itä-Timor ja Tuvalu. EPA-sopimuksilla purettaisiin Cotonoun sopimuksessa määritelty AKT-maiden suosituimmuusasema ja ne korvaisivat Cotonoun sopimuksen kauppaa käsittelevät osat. EPA-sopimuksilla asetettaisiin myös puitteet kehitysyhteistyölle, jonka tarkoituksena on vahvistaa AKT-maiden kansallisia talouksia ja niiden kapasiteettiä.

EU:n neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2002 komissiolle mandaatin neuvotella EPA-sopimukset EY:n, sen jäsenvaltioiden sekä

AKT-maista muodostuvien neuvotteluryhmien välille. AKT-maiden neuvotteluryhmiä ovat Keski-Afrikan, Länsi-Afrikan, Itä- ja eteläisen Afrikan, eteläisen Afrikan kehitysyhteisön, Karibian ja Tyynenmeren ryhmät. Itä- ja eteläisen Afrikan maat tosin saattavat tehdä kaksi erillistä EPA-sopimusta: Itä-Afrikan yhteisön (East African Community, EAC) sopimuksen ja itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden (Eastern and Southern Africa States, ESA) sopimuksen.

EPA-neuvottelut eivät ole edenneet alkuperäisen aikataulun mukaisesti, vaan ainoastaan Karibian neuvotteluryhmän kanssa saatiin vuoden 2007 loppuun mennessä parafoitua täysimittainen EPA-sopimus. Kun WTO:n poikkeusluvan mahdollistama AKT-maiden suosituimmuuskohtelu päättyi vuoden 2007 lopussa, odotti niitä AKT-maita, joita ei luokitella ns. LDC-maiksi (Least Developed Countries, vähiten kehittyneet maat), siirtyminen EU:n yleisen tullietuusjärjestelmän (Generalised System of Preferences, GSP) yleisen kohtelun piiriin. Sen tarjoamat tuliedut ovat huonommat kuin aikaisemmat Cotonoun sopimuksen kauppajärjestelyn puitteissa AKT-maille myönnetty edut (LDC-maita tämä ei koske, koska ne saavat GSP:n Everything But Arms (EBA) -järjestelyn puitteissa joka tapauksessa tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun EU:n markkinoilla). Loppuvuoden 2007 erityiseksi tavoitteeksi muodostui turvata ei-LDC-maiden EU-alueelle suuntautuvan viennin jatkuvuus.

Kun kävi ilmeiseksi, että ennen vuoden 2007 loppua neuvottelut varsinaisista EPA-sopimuksista saataisiin päätökseen ainoastaan Karibian neuvotteluryhmän kanssa, komissio ja osa AKT-maista (etenkin ei-LDC-maat) parafoivat väliaikaisratkaisuna nk. ensivaiheen EPA-sopimukset joulukuussa 2007 tarkoituksenaan jatkaa neuvotteluja varsinaisista EPA-sopimuksista. Ne AKT-maat, jotka parafoivat ensivaiheen EPA-sopimukset,

pääsivät hyötymään EU:n neuvoston 20.12.2007 antamasta markkinoillepääsyasetuksesta (Neuvoston asetus (EY) N:o 1528/2007), jolla EU toteutti yksipuolisesti ja ennen EPA-sopimusten voimaantuloa EPA-neuvotteluissa AKT-valtioille tekemänsä markkinoillepääsytarjouksen. Markkinoillepääsyasetuksella EU vapautti 1.1.2008 alkaen EU-alueelle AKT-maista suuntautuvan tuonnin (pl. aseet) lukuun ottamatta riisiä ja sokeria, joille asetettiin erilliset siirtymäajat. Muut AKT-valtiot jäivät asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle ja siirtyivät GSP:n yleisen kohtelun tai LDC-maita koskevan EBA-järjestelyn piiriin. Ensivaiheen EPA-sopimukset notifioidaan WTO:lle sen jälkeen kun ne on allekirjoitettu.

Varsinaisten EPA-sopimusten tavoitteena on vapauttaa asteittaisesti ja hallitusti AKT-maiden ja EU:n välistä kauppaa. Sopimuksilla pyritään kehittämään AKT-maissa investointiympäristöä ja yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä. Niiden tärkeänä elementtinä on alueellisen integraation, taloudellisen yhteistyön ja hyvän hallinnon tukeminen sekä tehokkaan, ennakoitavan ja läpinäkyvän kauppaa ja investointeja koskevan sääntökehityksen luominen. Sopimukset sisältävät kehitysyhteistyötä koskevia osia, joiden tavoitteena on tukea AKT-maiden köyhyyden vähentämistä ja lopulta sen poistamista kestävästä kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti.

Seuraavassa selostetaan eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (Southern African Development Community, SADC), Itä-Afrikan yhteisön (East African Community, EAC), itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden (Eastern and Southern Africa States, ESA) ja Tyynenmeren valtioiden kanssa solmittavien *ensivaiheen* EPA-sopimusten neuvottelutilanne.

2 Sopimusneuvottelut ja sopimusten käsittely EU:ssa

Ensivaiheen EPA-sopimuksia parafoitiin yksittäisten AKT-maiden tai AKT-maista koostuvien ryhmien kanssa. Varsinaiset EPA-sopimukset on tarkoitus tehdä kuitenkin Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä kunkin EPA-neuvotteluryhmän välillä, ei

yksittäisten AKT-maiden kanssa. Ensivaiheen sopimukset luovat puitteet tuleville varsinaisille EPA-sopimuksille.

Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) EPA-neuvotteluryhmään kuuluvat Angola, Botswana, Lesotho, Mosambik, Namibia ja Swazimaa. Näistä Angola, Lesotho ja Mosambik ovat LDC-maita. SADC:n ryhmästä kaikki paitsi Angola parafoivat yhteisen ensivaiheen EPA:n – Angola ilmoitti, että se liittyy vasta tulevaan varsinaiseen EPA-sopimukseen. Botswana, Lesotho, Mosambik ja Swazimaa parafoivat sopimuksen 23.11.2007, ja Namibia parafoi sen harkinnan jälkeen 12.12.2007 ehdolla, että sen esittämistä huolista päästään sopuun varsinaisessa sopimuksessa. Etelä-Afrikalla, joka ei kuulu Cotonoun sopimukseen, mutta joka on SADC-maa, on erilliset kauppajärjestelyt (Trade, Development and Cooperation Agreement, TDCA) EU:n kanssa. Aika ajoin EPA-neuvottelujen kuluessa eräänä mahdollisuutena on pidetty sitä, että myös Etelä-Afrikka liittyisi tulevaan SADC:n varsinaiseen EPA-sopimukseen.

Itä-Afrikan yhteisö (EAC) ja itäisen ja eteläisen Afrikan valtiot (ESA) kuuluivat alun perin samaan EPA-neuvotteluryhmään, mutta ne parafoivat erilliset ensivaiheen EPA:t. EAC:n sopimuksen parafoivat 23.11.2007 Burundi, Kenia, Ruanda, Tansania ja Uganda. Niistä kaikki paitsi Kenia ovat LDC-maita. ESA:n sopimuksen parafoivat Seychellit ja Zimbabwe 28.11.2007, Mauritius 4.12.2007 sekä Komorit ja Madagaskar 11.12.2007. Sambia parafoi ESA:n sopimuksen soveltuvin osin 28.11.2007. Komorit, Madagaskar ja Sambia ovat LDC-maita. EAC:n tai ESA:n ensivaiheen sopimuksiin jättivät liittymättä kuusi LDC-maata: Djibouti, Eritrea, Etiopia, Malawi, Somalia ja Sudan.

Tyynenmeren EPA-neuvotteluryhmään kuuluvat Cookinsaaret, Fidži, Itä-Timor, Kiribati, Marshallsaaret, Mikronesia, Nauru, Niue, Palau, Papua-Uusi-Guinea, Salomonsaaret, Samoa, Tonga, Tuvalu ja Vanuatu. Näistä LDC-maita ovat Itä-Timor, Kiribati, Samoa, Salomonsaaret, Tuvalu ja Vanuatu. Tyynenmeren ryhmästä Fidžisaarten tasavalta ja Papua-Uusi-Guinea parafoivat yhteisen ensivaiheen EPA:n 29.11.2007.

EY:n komissio teki loppuvuodesta 2008 neuvostolle seuraavat ehdotukset:

– 18.9.2008 ehdotukset KOM(2008) 562 lop. ja KOM(2008) 565 lop. EY:n ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuusvaltioiden väliaikaisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä.

– 30.9.2008 ehdotukset KOM(2008) 521 lop. ja KOM(2008) 522 lop. EY:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä.

– 16.12.2008 ehdotukset KOM(2008) 863 lop. ja KOM(2008) 861 lop. itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden sekä EY:n ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan väliaikaisen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä.

– 16.12.2008 ehdotukset KOM(2008) 858 lop. ja KOM(2008) 857 lop. EY:n ja Tyynenmeren valtioiden väliaikaisen kumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sen tekemisestä.

Kun ehdotukset allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta on käsitelty neuvoston AKT-työryhmässä, neuvosto tekee niistä päätökset. Kyseiset päätökset on tarkoitus tehdä alkuvuodesta 2009. Sopimusten tekemistä koskevia päätöksiä on tarkoitus käsitellä neuvostossa vasta sen jälkeen kun sopimukset on allekirjoitettu.

3 Sopimusten pääasiallinen sisältö

3.1 Yleistä

Toisin kuin varsinaiset EPA-sopimukset ensivaiheen EPA-sopimukset eivät sisällä mm. palvelukauppaa tai yritysten etabloitumista koskevia määräyksiä. Näiden osalta ensivaiheen EPA-sopimuksissa ainoastaan vahvistetaan WTO-sitoumukset sekä sovi-taan neuvottelujen jatkamisesta. Ensivaiheen sopimukset ovat siten keskeisesti tavara-kauppaa koskevia vapaakauppasopimuksia.

Sopimukset sisältävät myös muita kaupan helpottamiseen tähtääviä määräyksiä sekä mm. kehitysyhteistyötä ja institutionaalisia rakenteita koskevia määräyksiä. Varsinaisia uusia määräyksiä kehitysyhteistyön tasosta tai ohjelmoinnista ei kuitenkaan ole. Kehitysyhteistyö rahoitetaan ensisijaisesti Euroopan kehitysrahaston (EKR) kautta. Sopimus-neuvottelujen pääperiaatteena on ollut, että kunkin alueen erityispiirteet ja -tarpeet huomioidaan sopimuksissa – kuitenkin niin, ettei yhtä EPA-neuvotteluryhmää suosita toista enempää. Seuraavassa selostetaan SADC:n, EAC:n, ESA:n ja Tyynenmeren kanssa solmittavien ensivaiheen EPA-sopimusten sisäl-löt yksityiskohtaisemmin.

3.2 SADC:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksella perustetaan osapuolten kesken vapaakauppa-alue tullitariffeja ja kaup-paa koskevan yleissopimuksen (GATT 1994 -sopimus) ja erityisesti sen XXIV artiklan mukaisesti. Sopimus sisältää lisäksi määräyksiä, jotka koskevat kehitysyhteistyötä, tullimenettelyjen ja kaupan helpottamista, kauppan teknisiä esteitä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia, juoksevia maksuja ja pääomanliikkeitä sekä sopimuksen toimeenpanoon liittyviä institutionaalisia rakenteita.

Sopimuksella pyritään vähentämään köyhyyttä kestävän kehityksen, vuosituhannen kehitystavoitteiden ja Cotonoun sopimuksen periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on edistää SADC:n alueellista integraatiota ja laatia sääntelykehykset osapuolten välistä kauppaa ja investointeja varten. Sopimuksella edistetään SADC-osapuolen investointeja ja yksityisen sektorin aloitteita sekä tuetaan SADC:n tarjontakapasiteettia ja kilpailukykyä talouskasvun tehostamiseksi. Alueellisen yhdentymisen kautta SADC-osapuolelle avataan suurempia taloudellisia mahdollisuuksia ja edistetään SADC-osapuolen yhdentymistä maailmantalouteen. Sopimuksen täytäntöönpanoa tuetaan kehitysyhteistyön avulla ja tässä Euroopan kehitysrahaston (EKR) rooli on keskeinen. Lisäksi EU:n jäsenvaltiot tukevat kukin oman kehityspolitiikkansa mukaisesti

kehitysyhteistyötä, joka tukee sopimuksen täytäntöönpanoa SADC-maissa.

Osapuolet sopivat jatkavansa neuvotteluja sopimuksen soveltamisalan laajentamisesta. He neuvottelevat alakohtaisesti kattavasta asteittaisesta palvelukaupan vapauttamisesta sekä saattavat loppuun neuvottelut investointeja koskevasta sopimuksen luvusta. Osapuolet käynnistävät kilpailua ja julkisia hankintoja koskevat neuvottelut sitten, kun alueelliset valmiudet tähän ovat riittävät. EY-osapuoli antaa SADC-osapuolelle tarvittavaa teknistä apua, joka edistää neuvotteluja ja täysimittaisen sopimuksen täytäntöönpanoa.

Tavarakauppa

Sopimuksella pyritään yksinkertaistamaan tuotteiden alkuperän määrittelyä ja sitoudutaan yhteistyön jatkamiseen alkuperäissääntöjen kehittämiseksi, helpotetaan tavaroiden liikkuvuutta sekä rajoitetaan tai poistetaan tavarantoimittajien, lisäveroja ja -maksuja. Alkuperäsääntöjä koskevat sopimukset on määriteltävä yksinkertaisesti protokollassa 1. Sopimuksen yleisenä periaatteena on kotimarkkinatuotteiden suojelemisen ja tuonnin verottamisen estäminen. Sopimuksen tultua voimaan osapuolten välisessä kaupassa ei oteta käyttöön vapautettavia tuotteita koskevia uusia tulleja eikä nykyisin sovellettavia tulleja koroteta. Poikkeusolosuhteissa, joissa SADC-osapuoli voi perustella erityiset tulotarpeensa suojelemaan kehityksensä alkuvaiheessa olevia toimialoja tai ympäristöä, se voi soveltaa väliaikaisia veroja tai maksuja rajalliseen määrään tuotteita.

EY-osapuoli antaa markkinoillaan tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun SADC-osapuolesta peräisin oleville tuotteille muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. SADC-osapuoli myöntää EY-osapuolelle asteittaisen pääsyn markkinoille sopimuksessa vahvistettujen yksityiskohtien mukaisesti ja koskien noin 80 % EY-alueelta peräisin olevien tuotteiden tuontia. Sopimuksen mukaan EY-osapuolen tulee myöntää SADC-osapuolelle etuuskohdeltu ("more favourable treatment"), mikäli EY-osapuoli liittyy vapaakauppasopimukseen kolmannen osapuolen kanssa. Myös SADC-osapuolen on myönnettävä EY-osapuolelle etuuskohdeltu, mikäli SADC-

osapuoli liittyy vapaakauppasopimukseen jonkin *kaupan kannalta merkittävän* talouden kanssa.

Kaupan suojatoimenpiteet

Osapuolten polkumyynti- ja tasoitustoimenpiteiden soveltamisesta säädellään WTO-sopimuksin. Ensivaiheen sopimuksessa määritellään, että tiettyjä suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa rajoitetusti, mikäli jonkin toisesta osapuolesta peräisin olevan tuotteen tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa vakavia yhteiskunnallisia ongelmia tai taloudellisia häiriöitä.

Sopimuksen mukaan toisen osapuolen alueelta peräisin oleviin tuontituotteisiin ei saa soveltaa muunlaisia sisäisiä veroja tai maksuja kuin niitä, joita sovelletaan samankaltaisiin kotimaisiin tuotteisiin. Toisen osapuolen alueelta peräisin oleville tuontituotteille on myönnettävä yhtä edullinen kohtelu kuin samankaltaisille kotimaisille tuotteille. Osapuolet tekevät tullimenettelyihin liittyvää (mm. hallinnollista) yhteistyötä sekä yhdenmukaistavat tullilainsäädäntöä ja tullimenettelyjä kansainvälisten sopimusten ja standardien mukaisesti. Osapuolet kehittävät tarkoituksenmukaisia tuotteiden kauttakuljetusjärjestelyjä alueidensa läpi. Lisäksi he perustavat tullimenettelyjä ja kaupankäynnin helpottamista käsittelevän erityiskomitean, joka koostuu molempien osapuolten edustajista. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa WTO:n kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen. He edistävät molemminpuolista markkinatuntemusta ja markkinoille pääsyä. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa kansainvälisiin terveys- ja kasvinuojelutoimia koskeviin sopimuksiin. He pyrkivät yhdenmukaistamaan terveys- ja kasvinuojelustandardeja esimerkiksi kala- ja naudanliha- ja kasvituotteiden osalta.

Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet

Osapuolet sallivat juoksevat maksut osapuolten välillä vapaasti vaihdettavassa valuutassa. Jos kuitenkin osapuolten väliset maksut ja pääomanliikkeet poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheut-

taa vakavia vaikeuksia raha- tai valuuttakursipolitiikan toteuttamiselle, sopimusvaltiot voivat toteuttaa rajatusti pääomanliikkeisiin liittyviä väliaikaisia suojatoimenpiteitä.

Riitojen ratkaiseminen ja institutionaaliset määräykset

Osapuolet tekevät viranomais- ja hallinnollista yhteistyötä ehkäistäkseen sääntöjenvastaisuudet sopimuksen toimeenpanossa. Sopimuksessa on erillinen luku, jossa määritellään yksityiskohtaisesti, kuinka osapuolet ratkaisevat mahdolliset erimielisyydet sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa. Riitojen ratkaisukeinoja ovat ensisijaisesti sovittelijan käyttäminen ja väliliesmenettely. Sopimusta varten perustetaan yhteisneuvosto, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Se valvoo ja hallinnoi sopimuksen täytäntöönpanoa, seuraa osapuolten välistä kauppaa, tekee sopimuspuolia sitovia päätöksiä mm. liittyen alkuperäsääntöjen muuttamiseen ja arvioi sopimuksen vaikutuksia. Yhteisneuvosto muodostuu SADC-osapuolen valtioiden edustajista sekä neuvoston ja komission jäsenistä. Yhteisneuvostoa avustaa molempien osapuolten edustajista koostuva kauppa- ja kehityskomitea. Kauppa- ja kehityskomitea voi perustaa avukseen teknisiä ryhmiä. Komitea mm. antaa yhteisneuvostolle suosituksia riitojen ratkaisukysymyksissä tai suosituksia kauppaan liittyvissä kysymyksissä.

Loppusäännökset ja poikkeukset

Sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia suorittamasta toimenpiteitä, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä mm. yleisen moraalilin, turvallisuuden ja järjestyksen suojelemiseksi. Sopimus ei velvoita osapuolta myöntämään toiselle sopimuksen osapuolelle kohtelua, joka on suotuisampi kuin sellainen kohtelu, jota kussakin osapuolessa sovelletaan osana sen omaa alueellista yhdyntymisprosessia. Sellainen mahdollisesti suotuisampi kohtelu, jonka jokin SADC:n talouskumppanuussopimusvaltio voi sopimuksen nojalla myöntää EY-osapuolelle, on myönnettävä jokaiselle muulle SADC:n talouskumppanuussopimusvaltiolle.

Sopimuksen artiklan 103 mukaan tapauksissa, joissa SADC:n ensivaiheen sopimuksen määräykset ja Cotonoun sopimuksen III osan ja II osaston määräykset ovat ristiriidassa, sovelletaan SADC:n ensivaiheen sopimuksen määräyksiä. Tämä ei kuitenkaan koske kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä.

3.3 EAC:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksella perustetaan osapuolten kesken vapaakauppa-alue tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT 1994 -sopimus) ja erityisesti sen XXIV artiklan mukaisesti. Lisäksi EAC:n sopimus sisältää määräyksiä, jotka koskevat alkuperäsääntöjä, muita kuin tariffitoimenpiteitä, kaupan suojatoimenpiteitä ja riitojen ratkaisemista. Sopimus sisältää myös kalataloutta koskevia määräyksiä sekä hallinnollisia ja institutionaalisia rakenteita koskevia määräyksiä. Institutionaalisiin määräyksiin sisältyy talouskumppanuussopimusneuvoston perustaminen, joka koostuu osapuolten edustajista ja joka vastaa sopimuksen täytäntöönpanosta.

Sopimuksen tavoitteena on edistää osapuolten välistä taloudellista yhteistyötä, tukea talouskasvua ja kestäväää kehitystä. Tavoitteena on edistää EAC-maiden alueellista yhdyntymistä sekä niiden asteittaista integroitumista maailmantalouteen maiden omat kehitystavoitteet ja Cotonoun sopimuksen periaatteet huomioiden. Sopimuksella luodaan sääntelykehykset osapuolten väliselle kaupalle ja investoinneille. Sopimuksella edistetään EAC-osapuolen investointeja ja yksityisen sektorin aloitteita sekä tuetaan sen tarjontakapasiteettia ja kilpailukykyä talouskasvun tehostamiseksi. Sopimuksen täytäntöönpanoa tuetaan kehitysyhteistyön avulla ja tässä Euroopan kehitysrahaston (EKR) rooli on keskeinen. Lisäksi EU:n jäsenvaltiot voivat tukea kahdenvälisen kehitysyhteistyön avulla sopimuksen täytäntöönpanoa.

Sopimuksessa sovitaan, että osapuolet jatkavat neuvotteluja sopimuksen soveltamisalan laajentamisesta. He jatkavat neuvotteluja seuraavista aiheista: tullimenettelyt ja kaupan helpottaminen, neuvotteluissa edel-

leen ratkaisematta jääneet kauppa- ja markkinoillepääsykysymykset (ml. alkuperäissääntökysymykset), kaupan tekniset esteet, terveys- ja kasvinsuojelutoimet, palvelukauppa, kilpailupolitiikka, investoinnit ja yksityisen sektorin kehitys, ympäristö ja kestävä kehitys, teollis- ja tekijänoikeudet, julkisten hankintojen avoimuus, maatalous, riitojen ratkaisu ja institutionaaliset järjestelyt, talous- ja kehitysyhteistyö sekä muut aiheet, joista osapuolet katsovat olevan tarpeen neuvotella.

Tavarakauppa ja kaupan suojatoimenpiteet

EY-osapuoli antaa markkinoillaan tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun EAC-osapuolesta peräisin oleville tuotteille muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. EAC-osapuoli myöntää EY-osapuolelle asteittaisen pääsyn markkinoilleen sopimuksessa vahvistettujen yksityiskohtien mukaisesti ja koskien noin 80 % EY-alueelta peräisin olevien tuotteiden tuontia. Sopimuksella edistetään molemminpuolisia markkinoillepääsymahdollisuuksia ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta mm. rajoittamalla tai poistamalla tavarantuontitulleja ja lisäveroja. Yleisenä periaatteena on kotimarkkinatuotteiden suojelemisen ja tuonnin verottamisen estäminen. Sopimuksen mukaan toisen osapuolen alueelta peräisin oleville tuontituotteille on myönnettävä yhtä edullinen kohtelu kuin samankaltaisille kotimaisille tuotteille. Osapuolia koskevista polkumyynti- ja tasoitustoimenpiteiden soveltamisesta säädellään WTO-sopimuksin. Tiettyjä suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa rajoitetusti, mikäli jonkin toisesta osapuolesta peräisin olevan tuotteen tuonti aiheuttaa vakavia yhteiskunnallisia ongelmia tai taloudellisia häiriöitä.

Sopimuksella yksinkertaistetaan tuotteiden alkuperän määrittelyä. Alkuperäissääntökysymykset on määritelty yksityiskohtaisesti sopimuksen protokollassa I ja niitä voidaan tarkistaa ja kehittää edelleen varsinaista laaja-alaista EPA-sopimusta varten. Sopimuksen tultua voimaan osapuolten välisessä kaupassa ei oteta käyttöön vapautettavia tuotteita koskevia uusia tulleja eikä nykyisin sovellettavia tulleja koroteta. Poikkeusolosuhteissa, mikäli rahan arvon vakaus on vakavasti uhat-

tuna, tai mikäli EAC-osapuoli voi perustella erityiset tulotarpeensa suojellakseen kehityksensä alkuvaiheessa olevia toimialoja, EAC-osapuoli voi soveltaa väliaikaisia veroja tai maksuja rajalliseen määrään tuotteita.

Sopimuksen mukaan EY-osapuolen tulee myöntää EAC-osapuolelle etuuskohtelu ("more favourable treatment"), mikäli EY-osapuoli liittyy edullisempaan vapaakauppasopimukseen kolmannen osapuolen kanssa. Myös EAC-osapuolen on myönnettävä EY-osapuolelle etuuskohtelu, mikäli se liittyy edullisempaan vapaakauppasopimukseen jonkin *kaupan kannalta merkittävän* talouden kanssa. Tämä ei kuitenkaan koske sopimuksia, joita EAC tekee AKT-maiden tai muiden Afrikan maiden tai alueiden kanssa.

Kalastuskysymykset

Kalatalous on tärkeä tulonlähde EAC-osapuolelle. Kalatalous kiinnostaa molempia osapuolia ja osapuolet sopivat tekensä alalla kestävästä yhteistyöstä. Yhteistyön tavoitteena on edistää kalatalouden alueellista ja kansainvälistä kauppaa, lisätä investointeja, kehittää tuottavuutta ja kilpailukykyä, kehittää tuotantoketjuja ja jalostusta sekä rakentaa EAC:n kapasiteettia koskien kalatalouden markkinavaatimuksia ja tuotestandardeja ja edistää EAC:n kalatalouden kestävästä kehitystä.

Poikkeukset, riitojen ratkaisu ja institutionaaliset järjestelyt

Sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia suorittamasta toimenpiteitä, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä mm. yleisen moraalien, turvallisuuden ja järjestyksen suojelemiseksi. Osapuolet tekevät viranomais- ja hallinnollista yhteistyötä ja jakavat tietoa, mm. markkinatuntemus- ja alkuperäissääntökysymyksissä sekä ehkäistäkseen sääntöjenvastaisuudet sopimuksen toimeenpanossa. Osapuolet ratkaisevat mahdolliset erimielisyydet sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa ensisijaisesti välimiesmenettelyn avulla.

Sopimuksella perustetaan talouskumppanuussopimusneuvosto, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Neuvosto valvoo ja hallinnoi sopimuksen täytäntöönpanoa. Li-

säksi perustetaan tulliyhteistyön erityiskomitea, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Se mm. valvoo alkuperäsääntökysymyksiä ja tarjoaa foorumin tullikysymyskeskusteluille.

Sopimuksen 49 artiklan mukaan niissä tapauksissa, joissa EAC:n ensivaiheen sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cottonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan EAC:n ensivaiheen sopimuksen määräyksiä. Tämä ei kuitenkaan koske kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä.

3.4 ESA:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

ESA:n sopimus sisältää toimenpiteet, jotka ovat tarpeen sellaisen vapaakauppa-alueen perustamiseksi, joka on GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan määräysten mukainen. Lisäksi ESA:n sopimus sisältää määräyksiä, jotka koskevat mm. alkuperäsääntöjä, muita kuin tariffitoimenpiteitä, kaupan suojatoimenpiteitä ja riitojen ratkaisemista. Sopimus sisältää myös kalataloutta ja kehitystä koskevia ja hallinnollisia ja institutionaalisia määräyksiä. Institutionaaliin määräykseen sisältyy talouskumppanuussopimuskomitean perustaminen, joka koostuu osapuolten edustajista ja joka vastaa sopimuksen täytäntöönpanosta. Sopimuksen tavoitteena on edistää osapuolten välistä taloudellista yhteistyötä, vähentää köyhyyttä sekä edistää ESA-osapuolen yhdentymistä ja asteittaista integroitumista maailmantalouteen sen omat kehitystavoitteet ja Cottonoun sopimuksen periaatteet huomioiden. Sopimuksella luodaan sääntelykehykset osapuolten väliselle kaupalle ja investoinneille. Sopimuksella edistetään ESA-osapuolen investointeja ja yksityisen sektorin aloitteita sekä tuetaan sen tarjontakapasiteettia ja kilpailukykyä talouskasvun tehostamiseksi.

Osapuolet sopivat jatkavansa neuvotteluja sopimuksen soveltamisalan laajentamisesta. He jatkavat neuvotteluja seuraavista aiheista: tullimenettelyt ja kaupan helpottaminen, neuvotteluissa edelleen ratkaisematta jääneet kauppa- ja markkinoillepääsykysymykset (ml. alkuperäsääntökysymykset ja kaupan

suojatoimet), kaupan tekniset esteet, terveys- ja kasvinsuojelutoimet, palvelukauppa, kilpailupolitiikka, investoinnit ja yksityisen sektorin kehitys, ympäristö ja kestävä kehitys, teollis- ja tekijänoikeudet, julkisten hankintojen avoimuus, maatalous, juoksevat maksut ja pääomamaksut, kehityskysymykset, yhteistyö ja dialogi koskien hyvää hallintoa verotuksen ja juridiikan alalla, riitojen ratkaisu ja institutionaaliset järjestelyt, sekä muut aiheet, joista osapuolet katsovat tarpeen neuvotella.

Tavarakauppa ja kaupan suojatoimenpiteet

EY-osapuoli antaa markkinoillaan tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun ESA-osapuolesta peräisin oleville tuotteille muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. ESA-osapuoli myöntää EY-osapuolelle asteittaisen pääsyn markkinoilleen sopimuksessa vahvistettujen yksityiskohtien mukaisesti ja koskien noin 80 % EY-alueelta peräisin olevien tuotteiden tuontia. Sopimuksella edistetään molemminpuolisia markkinoillepääsymahdollisuuksia ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta mm. rajoittamalla tai poistamalla tavarantoimituksia ja lisäveroja. Yleisenä periaatteena on kotimarkkinatuotteiden suojelemisen ja tuonnin verottamisen estäminen. Sopimuksen mukaan toisen osapuolen alueelta peräisin oleville tuontituotteille on myönnettävä yhtä edullinen kohtelu kuin samankaltaisille kotimaisille tuotteille.

Osapuolia koskevista polkumyynti- ja taositustoimenpiteiden soveltamisesta säädel-lään WTO-sopimuksin. Tiettyjä suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa rajoitetusti, mikäli jonkin toisesta osapuolesta peräisin olevan tuotteen tuonti aiheuttaa vakavia yhteiskunnallisia ongelmia tai taloudellisia häiriöitä.

Sopimuksella yksinkertaistetaan tuotteiden alkuperän määrittelyä. Alkuperäissääntökysymykset on määriteltävä yksityiskohtaisesti sopimuksen protokollassa 1 ja niitä voidaan tarkistaa ja kehittää edelleen varsinaista laaja-alaista EPA-sopimusta varten. Sopimuksen tultua voimaan osapuolten välisessä kaupassa ei oteta käyttöön vapautettavia tuotteita koskevia uusia tulleja eikä nykyisin sovellettavia tulleja koroteta. Poikkeusolosuhteissa,

mikäli ESA-osapuoli voi perustella erityiset tulotarpeensa suojellakseen kehityksensä alkuvaiheessa olevia toimialoja tai perustaakseen kotimaista tuotantoa, ESA-osapuoli voi soveltaa väliaikaisia veroja tai maksuja rajalliseen määrään tuotteita sopimuksella perustettavan EPA-komitean suostumuksella.

Sopimuksen mukaan EY-osapuolen tulee myöntää ESA-osapuolelle etuuskohtelu ("more favourable treatment"), mikäli EY-osapuoli liittyy edullisempaan vapaakauppasopimukseen kolmannen osapuolen kanssa. Myös ESA-osapuolen on myönnettävä EY-osapuolelle etuuskohtelu, mikäli se liittyy edullisempaan vapaakauppasopimukseen jonkin *kaupan kannalta merkittävän* talouden kanssa. Tämä ei koske sopimuksia, joita ESA tekee muiden Afrikan maiden tai alueiden kanssa.

Kalastuskysymykset

Kalatalous on tärkeä talouden lähde ESA-osapuolelle. Kalatalous kiinnostaa molempia osapuolia ja osapuolet sopivat tekevänsä alalla kestävästä yhteistyöstä. Yhteistyön tavoitteena on edistää alan alueellista ja kansainvälistä kauppaa, edistää ESA:n kalatalouden kestävästä kehitystä, lisätä alan investointeja, kehittää alan tuottavuutta ja kilpailukykyä, kehittää tuotantoketjuja ja jalostusta sekä rakentaa ESA:n kapasiteettiä koskien kalatalouden markkinavaatimuksia ja tuotestandardeja.

Kehitys- ja talousyhteistyö

ESA:n sopimuksessa on hyvin kattava talous- ja kehitysyhteistyöosio, jonka mukaan sopimusten toimeenpanon tukemista, ns. EPA-tukea, pidetään tärkeänä prioriteettina. Yhteistyön pohjana tulee olla ESA:n oma kehitysyhteistyöstrategia sekä kehitysmatriisi, joka löytyy sopimuksen liitteestä IV. Yhteistyön etenemistä tullaan arvioimaan säännöllisesti sopimuksen liitteissä määritetyillä tavoilla. Sopimuksen toimeenpanoa tukevaa kehitysyhteistyötä rahoitetaan Euroopan kehitysrahaston (EKR) kautta, EU:n budjetin kautta rahoitettavien instrumenttien avulla

sekä mahdollisesti jäsenmaiden ja muiden avunantajien kahdenvälisen tuen kautta. EKR:n rooli on avunannossa keskeinen.

Yhteistyön ja tuen kohteiksi nimetään erityisesti seuraavat asiat: alueellinen integraatio, ESA-maiden neuvottelukapasiteetti, kauppalainsäädäntö, tiedon jakaminen, tuki instituutioille, tutkimus ja innovaatiot, sopeutuminen tuotannon mahdolliseen alenemiseen tietyillä sektoreilla kilpailun vuoksi, sopeutuminen valtion tulojen mahdollisiin menetyksiin tullitulojen aletessa, yksityisen sektorin kehitys (elinkeinoelämä ja teollisuus, mikroyritykset sekä pienet ja keskisuuret yritykset, kaivostoiminta, mineraaliteollisuus ja turismi), infrastruktuurin kehitys (kuljetus, energia sekä tieto- ja viestintäteknologia), ympäristö ja luonnonvarat (vesivarat ja biodiversiteetti), maatalous, kalastus, palvelut ja muut kauppaan liittyvät kysymykset (investoinnit, kilpailu, henkinen omaisuus ja tekijänoikeuskysymykset, standardit, kaupan helpottaminen ja tilastot).

Poikkeukset, riitojen ratkaisu ja institutio-naaliset järjestelyt

Sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia suorittamasta toimenpiteitä, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä mm. yleisen moraalin, turvallisuuden ja järjestyksen suojelemiseksi. Osapuolet tekevät viranomais- ja hallinnollista yhteistyötä ja jakavat tietoa, mm. markkinatuntemus- ja alkuperäsääntökysymyksissä sekä ehkäistäkseen sääntöjenvastaisuudet sopimuksen toimeenpanossa. Osapuolet ratkaisevat mahdolliset erimielisyydet sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa ensisijaisesti välimiesmenettelyn avulla. Sopimuksella perustetaan talouskumppanuussopimuskomitea, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Komitea valvoo ja hallinnoi sopimuksen täytäntöönpanoa.

Sopimuksen 65 artiklan mukaan niissä tapauksissa, joissa ESA:n ensivaiheen sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan ESA:n ensivaiheen sopimuksen määräyksiä. Tämä ei kuitenkaan koske kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä.

Sambian liittyminen ESA:n sopimukseen ja markkinoillepääsyaasetukseen

Sambian markkinoillepääsytarjouksesta ei päästy sopuun vuonna 2007, joskinambia parafoi soveltuvin osin ESA:n ensivaiheen EPA-sopimuksen 28.11.2007. Euroopan yhteisö ja Sambian tasavalta saivat päätökseen neuvottelut Sambian WTO-yhteensopivasta markkinoillepääsytarjouksesta 30.9.2008. Markkinoillepääsytarjouksessa on yksityiskohtaisia tietoja EU-tuonnin säännöistä Sambiaan. Sambian markkinoillepääsytarjouksesta sopimisen myötä Sambia sisällytetään joulukuussa 2007 annetun neuvoston asetuksen N:o 1528/2007 liitteeseen 1 ja Sambia tulee näin mukaan ESA-alueen ensivaiheen EPA-sopimukseen myös tavarakaupan osalta.

3.5 Tyynenmeren ensivaiheen EPA-sopimus

Tyynenmeren ensivaiheen EPA-sopimus on poikkeuksellisesti vain Euroopan yhteisön ja Tyynenmeren osapuolen välinen sopimus. Se on siis sopimus, joka sisältää vain yhteisön toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Tyynenmeren sopimus sisältää toimenpiteet, jotka ovat tarpeen sellaisen vapaakauppa-alueen perustamiseksi, joka on GATT 1994 sopimuksen XXIV artiklan määräysten mukainen. Tyynenmeren sopimus sisältää myös määräyksiä, jotka koskevat tullimenettelyjen ja kaupan helpottamista, kaupan teknisiä esteitä sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimia ja riitojenratkaisua. Kehitysyhteistyötä ja instituutioita koskevia määräyksiä on sopimuksessa varsin vähän. Sopimus sisältää uudelleentarkastelulausekkeen neuvottelujen jatkamiseksi kattavasta talouskumppanuussopimuksesta, joka kattaa muita osa-alueita, kuten kehitysyhteistyön, palvelut, kalatalouden, maatalouden ja kauppaan liittyvät säännöt.

Sopimuksella perustetaan osapuolten välinen vapaakauppa-alue tavarakaupan asteittaisen vapauttamisen kautta, WTO-sääntöjen mukaisesti ja osapuolten väliset kehityserot huomioiden. Tavoitteena on, että Tyynenmeren maat hyötyisivät paremmasta markkinoil-

lepääsystä EU:n markkinoilla. Tavoitteena on edistää kestävä kehitystä ja Tyynenmeren maiden asteittaista integroitumista maailmantalouteen maiden omat kehitystavoitteet huomioiden. Sopimuksella pyritään vähentämään köyhyyttä kestävä kehityksen, vuosituhannen kehitystavoitteiden ja Cotonoun sopimuksen periaatteiden mukaisesti. Alueellisen integraation edistäminen on tärkeä osa sopimusta. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla, joilla käsitellään sopimuksen kannalta merkittäviä kysymyksiä.

Tavarakauppa ja kaupan suojatoimenpiteet

Sopimuksella yksinkertaistetaan tuotteiden alkuperän määrittelyä, helpotetaan tavaroiden liikkuvuutta sekä rajoitetaan tai poistetaan tavarantoimittajien, lisäveroja ja -maksuja. Alkuperäsääntökysymykset on määriteltävä yksityiskohtaisesti sopimuksen protokollassa 2. Yleisenä periaatteena on kotimarkkinatuotteiden suojelemisen ja tuonnin verottamisen estäminen. Sopimuksen tultua voimaan osapuolten välisessä kaupassa ei oteta käyttöön vapautettavia tuotteita koskevia uusia tulleeja eikä nykyisin sovellettavia tulleeja koroteta. Poikkeusolosuhteissa, joissa Tyynenmeren osapuoli voi perustella erityiset tulotarpeensa suojellakseen kehityksensä alkuvaiheessa olevia toimialoja, fiskaalista vakautta tai ympäristöä, se voi soveltaa väliaikaisia veroja tai maksuja rajalliseen määrään tuotteita. EY-osapuoli antaa markkinoillaan tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun Tyynenmeren osapuolesta peräisin oleville tuotteille muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tyynenmeren osapuoli myöntää EY-osapuolelle asteittaisen pääsyn markkinoilleen sopimuksessa vahvistettujen yksityiskohtien mukaisesti ja koskien noin 80 % EY-alueelta peräisin olevien tuotteiden tuontia. Sopimuksen mukaan EY-osapuolen tulee myöntää Tyynenmeren osapuolelle etuuskohtelu ("more favourable treatment"), mikäli EY-osapuoli liittyy vapaakauppasopimukseen kolmannen osapuolen kanssa. Myös Tyynenmeren osapuolen on myönnettävä EY-osapuolelle etuuskohtelu, mikäli Tyynenmeren osapuoli liittyy vapaa-

kauppasopimukseen jonkin *kaupan kannalta merkittävän* talouden kanssa.

Sopimus on linjassa WTO:n polkumyynti- ja tasoitustoimenpiteitä koskevien sopimusten kanssa. Sopimuksessa määritellään, että tiettyjä suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa rajoitetusti, mikäli jonkin toisesta osapuolesta peräisin olevan tuotteen tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa vakavia yhteiskunnallisia ongelmia tai taloudellisia häiriöitä. Toisen osapuolen alueelta peräisin oleviin tuontituotteisiin ei saa soveltaa muunlaisia sisäisiä veroja tai maksuja kuin niitä, joita sovelletaan samankaltaisiin kotimaisiin tuotteisiin. Toisen osapuolen alueelta peräisin oleville tuontituotteille on myönnettävä yhtä edullinen kohtelu kuin samankaltaisille kotimaisille tuotteille. Tuotteilta, joilta Tyynenmeren osapuoli on sitoutunut poistamaan tullimaksut, EY-osapuoli sitoutuu poistamaan asteittain Tyynenmeren vientiin suunnatut maataloustuet.

Osapuolet jakavat tietoa muiden kaupan helpottamiseen tähtäävien organisaatioiden ja toimijoiden kanssa. Osapuolet tekevät tullimenettelyihin liittyvää (mm. hallinnollista) yhteistyötä, sekä pyrkivät kehittämään tullilainsäädäntöjään ja tullimenettelyjään kansainvälisten sopimuksien ja standardien mukaisesti. Osapuolet tekevät yhteistyötä, jolla helpotetaan tavarakauppaa poistamalla turhia teknisistä tai terveyst- ja kasvinsuojelukysymyksistä johtuvia kaupan esteitä. He tekevät yhteistyötä yhdenmukaistaakseen kasvinsuojelutoimia sekä edistävät molemminpuolista markkinatuntemusta.

Riitojen välttäminen ja ratkaisu

Osapuolet tekevät viranomais- ja hallinnollista yhteistyötä ja jakavat tietoa, mm. markkinatuntemus- ja alkuperäsääntökysymyksissä sekä ehkäistäkseen sääntöjenvastaisuuudet sopimuksen toimeenpanossa. Sopimuksessa määritellään yksityiskohtaisesti, kuinka osapuolet ratkaisevat mahdolliset erimielisyydet sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa. Riitojenratkaisukeinoja ovat ensisijaisesti sovittelijan käyttäminen ja väliesmenettely.

Institutionaaliset järjestelyt sekä yleiset ja loppumääräykset

Sopimuksella perustetaan kauppakomitea, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Kauppakomitea valvoo ja hallinnoi sopimuksen täytäntöönpanoa. Komitea voi tarvittaessa perustaa erityiskomiteoita avukseen. Sopimus ei velvoita osapuolta myöntämään toiselle sopimuksen osapuolelle kohtelua, joka on suotuisampi kuin sellainen kohtelu, jota kussakin osapuolella sovelletaan osana sen omaa alueellista yhdyntymisprosessia. Sellainen mahdollisesti suotuisampi kohtelu, jonka jokin Tyynenmeren talouskumppanuussopimusvaltio voi sopimuksen nojalla myöntää EY-osapuolelle, on myös myönnettävä jokaiselle muulle Tyynenmeren talouskumppanuussopimusvaltiolle. Sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia suorittamasta toimenpiteitä, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä mm. yleisen moraalien, turvallisuuden, järjestyksen tai ruokaturvan suojelemiseksi.

Sopimuksen 73 artiklan mukaan niissä tapauksissa, joissa Tyynenmeren ensivaiheen sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cottonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan Tyynenmeren ensivaiheen sopimuksen määräyksiä. Tämä ei kuitenkaan koske kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä.

4 Sopimusten taloudelliset ja muut vaikutukset

Ensivaiheen EPA-sopimuksilla ei ole välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon. AKT-maista EU-alueelle suuntautuvalta tuonnilta on poistettu tullit jo aikaisemmin neuvoston markkinoillepääsyasetuksella 1528/2007. Sopimuksissa ei ole kehitysyhteistyön tasoa koskevia määräyksiä. Sopimusten keskeisimmät vaikutukset liittyvät niiden myötä saatavaan oikeudelliseen varmuuteen. Komission ehdotukset sopimusten allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sisältävät rahoitus selvityksen yhteisön talousarvion tulopuoleen vaikuttavina säädos ehdotuksina.

5 Sopimusten lainsäädännölliset vaikutukset

5.1 Sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvat osat

SADC:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksen tavarakauppaa koskevan osaston sekä sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, jotka koskevat tullien määriä (erityisesti velvollisuus antaa siirtymäajan puitteissa tulliton ja kiintiötön kohtelu määrätuille SADC-talouskumppanuussopimus-valtioista peräisin oleville tuotteille, velvollisuus alentaa tai poistaa tuontitullit määrätuiltä SADC-talouskumppanuussopimusvaltioista peräisin olevilta tuotteilta, 21 artiklan ja sopimuksen pöytäkirjan 1 sisältämät alkuperäsääntöjä koskevat määräykset, 24 artiklassa asetettu velvollisuus pidättäytyä uusien vientitullien käyttöönotosta ja jo sovellettavien vientitullien korottamisesta osapuolten välisessä kaupassa sekä velvollisuus laajentaa etuuskohtelua 28 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa) kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan perustuslain 96 §:ssä tarkoitettulla tavalla eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Sopimuksen kaupan suojakeinoja koskevaan osastoon sisältyvät määräykset monenvälisistä suojalausekkeista, kahdenvälisistä suojatoimenpiteistä, määrällisten rajoitusten kieltämisestä sekä kansallisesta kohtelusta sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan niin ikään lainsäädännön alaan ja siten eduskunnan toimivaltaan. Suojalausekkeitä ja -toimenpiteitä sekä määrällisiä rajoituksia koskevat määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Sopimuksen kaupan suojakeinoja koskevaan osastoon sisältyvien, yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvien tullimenettelyä koskevien määräysten on katsottava myös kuuluvan pääosin eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Samoin sopimuksen juoksevia maksuja ja pääomanliikkeitä koskevat määräykset kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan lainsäädännön alaan.

Keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset (erityisesti eräät pöytäkirjan 1 artiklaan kirjatut määritelmät, tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tietojen luovuttamista koskevat määräykset sekä tietosuojaa ja henkilötietoja koskevat määräykset) on luettava kuuluviksi eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Kyseiset määräykset kuuluvat pääasiassa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Lainsäädännön alaan kuuluvat myös ne sopimuksen määräykset, joissa viitataan mainittuun hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan (mm. artikla 38) sekä eräät artiklan 29 sisältämät hallinnollista yhteistyötä koskevat erityismääräykset.

Sopimuksessa on pakollinen ja sopimuspuolia sitova riitojenratkaisujärjestelmä, jossa voi tulla Suomea sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa laintasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on sovellettava. Näin ollen sopimuksen määräykset, jotka suoranaisesti koskevat riitojen ratkaisua sekä sitovan välitystuomion täytäntöönpanoa kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 70(3), 71(3) ja 99(3) artikloihin sisältyvien tietosuojaa koskevien määräysten on niin ikään katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Samaten voidaan sopimuksen 50 (2) ja 58 artikloiden katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan siltä osin kuin määritelmät, joihin ko. artikloissa viitataan koskevat lainsäädännön alaan kuuluvia asioita.

Lisäksi sopimuksella perustetaan SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden ja EY:n yhteisneuvosto, jolle annetaan valta tehdä sopimuspuolia sitovia päätöksiä mm. liittyen alkuperäsääntöjen muuttamiseen. Koska sopimuksen artiklassa 109 kuitenkin määrätään, että sopimukseen tehtävät muutokset on hyväksyttävä osapuolten valtiosääntöjen ja muiden sisäisten vaatimusten mukaisesti, on valtioneuvoston selvittettävä tarkemmin kuuluvatko yhteisneuvostoa koskevat sopimuksen määräykset lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 103 artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteis-

työtä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 103 artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 103 artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan

EAC:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksen tavaroiden kauppajärjestelmää koskevan luvun sekä sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, jotka koskevat tullien määriä (erityisesti velvollisuus antaa siirtymäajan puitteissa tulliton kohtelu määrätyille EAC-osapuolesta peräisin oleville tuotteille, 12 artiklan ja sopimuksen pöytäkirjan 1 sisältämät alkuperäsääntöjä koskevat määräykset, 15 artiklassa asetettu velvollisuus pidättäytyä määrätynkaltaisten uusien vientitullien käyttöönotosta osapuolten välisessä kaupassa sekä velvollisuus laajentaa etuuskohtelua 16 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa) kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan perustuslain 96 §:ssä tarkoitettulla tavalla eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Sopimuksen määräykset, jotka koskevat määrällisten rajoitusten kieltämistä, kansallista kohtelua sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla, monenvälisiä suojalausekkeita sekä kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan niin ikään lainsäädännön alaan ja siten eduskunnan toimivaltaan. Suojalausekkeita ja -toimenpiteitä sekä määrällisiä rajoituksia koskevat määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset (erityisesti eräät pöytäkirjan 1 artiklaan kirjatut määritelmät, tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tietojen luovuttamista koskevat määräykset sekä tietosuojaa

ja henkilötietoja koskevat määräykset) on luettava kuuluviksi eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Kyseiset määräykset kuuluvat pääasiassa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Myös eräiden sopimuksen artiklan 22 sisältämien hallinnollista yhteistyötä koskevien erityismääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Valtioneuvoston on selvitettävä tarkemmin sisältyykö sopimuksen kalataloutta koskevaan lukuun lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Sopimuksessa on pakollinen ja sopimuspuolia sitova riitojenratkaisujärjestelmä, jossa voi tulla Suomea sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa lain-tasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on sovellettava. Näin ollen sopimuksen määräykset, jotka suoranaisesti koskevat riitojen ratkaisua sekä sitovan välitystuomion täytäntöönpanoa kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 38 (3) artiklaan sisältyvän tietosuojaa koskevan määräyksen on niin ikään katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Sopimuksen 49 (2) artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 49 (2) artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 49 (2) artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

ESA:n ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksen tavaroiden kauppajärjestelmää koskevan luvun sekä sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, jotka koskevat tullien määriä (erityisesti velvollisuus antaa siirtymäajan puitteissa tulliton kohtelu mää-

rätyille ESA-valtioista peräisin oleville tuotteille, 13 artiklan ja sopimuksen pöytäkirjan 1 sisältämät alkuperäsääntöjä koskevat määräykset, 15 artiklassa asetettu velvollisuus pidättäytyä määrätynkaltaisten uusien vientitullien käyttöönotosta osapuolten välisessä kaupassa sekä velvollisuus laajentaa etuuskohtelua 16 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa) kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan perustuslain 96 §:ssä tarkoitettulla tavalla eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Sopimuksen määräykset, jotka koskevat määrällisten rajoitusten kieltämistä, kansallista kohtelua sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla, monenvälisiä suojalausekkeita sekä kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan niin ikään lainsäädännön alaan ja siten eduskunnan toimivaltaan. Suojalausekkeita ja toimenpiteitä sekä määrällisiä rajoituksia koskevat määräykset kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset (erityisesti eräät pöytäkirjan 1 artiklaan kirjatut määritelmät, tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tietojen luovuttamista koskevat määräykset sekä tietosuoja ja henkilötietoja koskevat määräykset) on luettava kuuluviksi eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Kyseiset määräykset kuuluvat pääasiassa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Myös eräiden sopimuksen artiklan 22 sisältämien hallinnollista yhteistyötä koskevien erityismääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Valtioneuvoston on selvitettävä tarkemmin sisältyykö sopimuksen kalataloutta koskevaan lukuun lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Sopimuksessa on pakollinen ja sopimuspuolia sitova riitojenratkaisujärjestelmä, jossa voi tulla Suomea sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa lainsäätöä säänneltyä asiaa koskevaa määräys-

tä on sovellettava. Näin ollen sopimuksen määräykset, jotka suoranaisesti koskevat riitojen ratkaisua sekä sitovan välitystuomion täytäntöönpanoa, kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 54 (3) artiklaan sisältyvän tietosuoja koskevan määräyksen on niin ikään katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Sopimuksen 65 (2) artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 65 (2) artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 65 (2) artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Tyyntenmeren ensivaiheen talouskumppanuussopimus

Sopimuksen tavarakauppaa koskevan osan sekä sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, jotka koskevat tullien määriä (erityisesti velvollisuus antaa siirtymäajan puitteissa tulliton kohtelu määrätuille Tyyntenmeren valtioista peräisin oleville tuotteille, 8 artiklan ja sopimuksen pöytäkirjan 2 sisältämät alkuperäsääntöjä koskevat määräykset, 10 artiklassa asetettu velvollisuus pidättäytyä määrätynkaltaisten uusien vientitullien käyttöönotosta osapuolten välisessä kaupassa sekä velvollisuus laajentaa etuuskohtelua 16 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa) kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan perustuslain 96 §:ssä tarkoitettulla tavalla eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina.

Sopimuksen määräykset, jotka koskevat monenvälisiä suojalausekkeita ja kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä sekä määrällisten rajoitusten kieltämistä ja kansallista kohtelua sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla kuuluvat valtioneuvoston käsityksen mukaan niin ikään lainsäädännön alaan ja siten eduskunnan toimivaltaan. Myös maatalouden vientitukia koskeva artikla 24 kuulune lainsääd-

dännön alaan. Sopimuksen 4 luvun sisältämien tullimenettelyä koskevien määräysten on katsottava myös kuuluvan pääosin eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina.

Keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset (erityisesti eräät pöytäkirjan 1 artiklaan kirjatut määritelmät, tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tietojen luovuttamista koskevat määräykset sekä tietosuojaa ja henkilötietoja koskevat määräykset) on luettava kuuluviksi eduskunnan toimivaltaan lainsäädännön alaan kuuluvina asioina. Lainsäädännön alaan kuuluvat myös ne sopimuksen määräykset, joissa viitataan mainittuun hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaan pöytäkirjaan (mm. artikla 27). Myös eräiden sopimuksen artiklan 17 sisältämien hallinnollista yhteistyötä koskevien erityismääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 36 artiklassa osapuolet sopivat soveltavansa terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan WTO:n sopimuksen sekä kaupan suojakeinoja koskevan WTO:n sopimuksen määräyksiä niiden väliseen tavarakauppaan. Siltä osin kuin mainitut WTO:n sopimukset sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, tulee myös sopimuksen 36 artiklan katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan. Myös sopimuksen poikkeuksia koskeva 6 luku sisältää määräyksiä, joiden voidaan katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan. Sopimuksen 49 (3) ja 50 (5) artiklaan sisältyvien tietosuojaa koskevien määräysten on niin ikään katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksessa on pakollinen ja sopimuspuolia sitova riitojenratkaisujärjestelmä, jossa voi tulla sopimuspuolia sitovasti ratkaistavaksi esimerkiksi sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva riita. Koska sopimuksen muut osat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, voi riidan ratkaisu vaikuttaa siihen, miten Suomessa laintasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on sovellettava. Näin ollen sopimuksen määräykset, jotka suoranaisesti koskevat riitojen ratkaisua sekä sitovan välitystuomion täytäntöönpanoa kuuluvat lainsäädännön alaan.

Lisäksi sopimuksella perustetaan kauppakomitea, jolle annetaan valta tehdä päätöksiä

mm. liittyen alkuperäsääntöjen muuttamiseen. Koska sopimuksessa ei nimenomaisesti todeta, että kauppakomitean päätökset olisivat sopimuspuolia sitovia, on valtioneuvoston selvitettävä tarkemmin kuuluvatko kauppakomiteaa koskevat sopimuksen määräykset lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 73 (1) artiklan mukaan kaikissa tapauksissa (lukuun ottamatta kehitysyhteistyötä koskevia määräyksiä), joissa sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa Cotonoun sopimuksen III osan II osaston määräysten kanssa, sovelletaan sopimuksen määräyksiä. Niiltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, sopimuksen 73 (1) artikla merkitsee viimeksi mainittujen etusijaa suhteessa Cotonoun sopimuksen edellä mainitun osaston lainsäädännön alaan kuuluviin määräyksiin ja siitä syystä sopimuksen 73 (1) artiklan on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

5.2 Ahvenanmaan asema

Komission ehdotukset neuvoston päätöksiä sopimusten allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta on annettu tiedoksi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle. Lisäksi ulkoasiainministeriö on pyynnöstään saanut maakunnan hallitukselta lausunnon siitä, missä määrin sopimukseen sisältyy määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan toimivaltaan. Ulkoasiainministeriö selvittää lausunnon pohjalta, miltä osin näiden sopimusten voimaansaattamissäädöksille on tarpeen saada Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n mukaisesti.

5.3 Ehdotusten oikeusperusta

Komissio ehdottaa SADC:n, EAC:n ja ESA:n sopimusten allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevien neuvoston päätösten oikeusperustaksi EY:n perustamisopimuksen 133 ja 181 artiklaa yhdessä 300 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan kanssa ja näiden sopimusten tekemistä koskevien neuvoston päätösten oikeusperustaksi EY:n perustamisopimuksen 133 ja 181 artiklaa 300 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan

kanssa. Komissio ehdottaa Tyynenmeren sopimuksen allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevan neuvoston päätöksen oikeusperustaksi EY:n perustamissopimuksen artiklaa 133 yhdessä 300 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisen virkkeen kanssa ja sopimuksen tekemistä koskevan neuvoston päätöksen oikeusperustaksi EY:n perustamissopimuksen 133 artiklaa 300 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan kanssa. Valtioneuvosto katsoo ehdotettujen oikeusperustojen olevan asianmukaisia.

6 Sopimusten kansallinen valmistelu

Komissiolle annetusta EPA-neuvottelumandaatista on annettu eduskunnalle selvitys perustuslain 97 §:n perusteella 21.5.2002 (E 56/2002 vp). Tämän jälkeen EPA-neuvotteluista on annettu eduskunnalle tietoja seuraavasti:

- E-kirje 14.12.2005 (UM2005-03290), jossa määritellään Suomen kanta EPA-neuvotteluihin;

- E-jatkokirje 24.1.2007 (UM2007-00167) koskien komission tiedonantoa EPA-neuvottelumandaatin muuttamisesta siinä tapauksessa, että Etelä-Afrikan tasavalta liittyisi SADC:n neuvotteluryhmään;

- E-jatkokirje 11.9.2007 (E 74/2007 vp), jossa täydennetään Suomen kantaa EPA-neuvotteluihin; sekä

- E-kirje 18.12.2007 (E 126/2007 vp) EU:n ja eräiden AKT-maiden välisistä talouskumppanuussopimuksista (EPA-sopimukset) ja markkinoillepääsyasetuksesta.

Lisäksi eduskunnalle on annettu tietoja EPA-neuvotteluista yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston (YAUN) kokousten yhteydessä. Sopimuksia on käsitelty säännöllisesti neuvottelujen aikana EU-asioiden komitean alaisessa EU2/133-jaostossa. U-kirjelmää on käsitelty jaoston kirjallisessa menettelyssä 13.-14.1.2008.

SADC:n, EAC:n ja ESA:n sopimukset ovat jaetun toimivallan sopimuksia. Tyynenmeren sopimus sen sijaan on yhteisösopimus, joka ei sisällä jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Koska osa sopimusten määräyksistä kuuluu valtioneuvoston käsityksen

mukaan lainsäädännön alaan, lähetetään seuraavat komission tekemät ehdotukset oheisena eduskunnalle perustuslain 96 §:n mukaisesti.

- Komission 18.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden väliaikaisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta;

- Komission 18.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä SADC:n talouskumppanuussopimusvaltioiden väliaikaisen talouskumppanuussopimuksen tekemisestä;

- Komission 30.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta; sekä

- Komission 30.9.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Itä-Afrikan yhteisön kumppanuusvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan sopimuksen tekemisestä

- Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan väliaikaisen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

- Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi itäisen ja eteläisen Afrikan valtioiden sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden talouskumppanuussopimuksen puitteet muodostavan väliaikaisen sopimuksen tekemisestä

- Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja Tyynenmeren valtioiden väliaikaisen kumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta

- Komission 16.12.2008 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön ja Tyynenmeren valtioiden väliaikaisen kumppanuussopimuksen tekemisestä

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus SADC:n, EAC:n ja ESA:n sopimusten jäsen-

valtioiden toimivaltaan kuuluvien määräysten osalta on arvioitavana. Arvioinnin lopputuloksesta riippuen sopimukset tullaan perustuslain 94 ja 95 §:ien mukaisesti saattamaan hallituksen esityksellä eduskunnan hyväksyttäväksi. Kaikki neljä tässä U-kirjelmässä käsiteltyä sopimusta ovat luettavissa englanninkielisinä neuvoston julkisessa asiakirjarekisterissä. Rekisterissä ovat niin ikään luettavissa SADC:n ja EAC:n sopimusten suomen- ja ruotsinkieliset tosinnot. ESA:n ja Tyynenmeren sopimusten suomen- ja ruotsinkielisiä toisintoja ei sitä vastoin ole vielä saatavilla.

7 Sopimusten allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

SADC:n, EAC:n, ESA:n ja Tyynenmeren ensivaiheen talouskumppanuussopimusten allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevat päätökset pyritään tekemään neuvostossa alkuvuodesta 2009. Sopimusten väliaikainen soveltaminen koskee ainoastaan niiden yhteisökompetenssiin kuuluvia osia. Sopimusten tekemistä koskevat päätökset käsitellään neuvostossa sen jälkeen, kun sopimukset on allekirjoitettu. Mikäli neuvottelut varsinaisista EPA-sopimuksista viedään kuitenkin päätökseen toivotussa aikataulussa, ensivaiheen EPA-sopimusten hyväksymisprosesseja ei viedä päätökseen. Kukin sopimus tulee voimaan sitä kuukautta seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jonka ku-

luessa sopimuspuolet ovat ilmoittaneet sopimuksen tallettajalle/tallettajille sopimuksen hyväksymisestä valtiosääntöjensä/sisäisten sääntöjensä mukaisesti.

8 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee kyseisiä komission ehdotuksia ensivaiheen talouskumppanuussopimusten allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä sopimusten tekemisestä. Valtioneuvosto on arvioinut neuvottelujen tulokset tyydyttäväksi ja neuvoston komissiolle antamien neuvotteluohjeiden mukaisiksi. Neuvotteluja tulee jatkaa ripeästi kohti varsinaisia sopimuksia, kuitenkin siten, että samalla otetaan huomioon AKT-maiden kehitys ja tarpeet. Ensivaiheen sopimuksia tulee pitää väliaikaisena ratkaisuna, jolla tähdätään WTO-yhdenmukaisiin varsinaisiin talouskumppanuussopimuksiin. Lisäksi valtioneuvosto pitää myönteisenä Sambian liittymistä ESA:n ensivaiheen sopimukseen. Tämä tukee ESA-alueen yhtenäistä neuvotteluprosessia.

9 Arvio siitä milloin eduskunnan kannan tulisi olla valtioneuvoston käytössä

Sopimusten allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevat päätökset pyritään tekemään neuvostossa alkuvuodesta 2009. Valtioneuvosto toivoo saavansa eduskunnan kannan käyttöönsä 6.2.2009 mennessä.